

Hans van Ammers: 'Als gevolg van het Klimaatakkoord van Parijs groeide ook de interesse voor klimaatadaptatie. Eerder was je vaak een roepende in de woestijn.'

'We gaan versnellen, om de hitte voor te zijn'

Hans van Ammers speelde een belangrijke rol bij het van de grond krijgen van het klimaatadaptatiebeleid in zijn gemeente. Hij ziet dat het besef nu breed doorgedrongen is dat de klimaatverandering waarvoor lang werd gewaarschuwd, onontkoombaar is. Hij begreep al snel dat er een strategie nodig is om de gevolgen het hoofd te bieden. Van Ammers hield er een nieuwe functie aan over: bestuursadviseur klimaatadaptatie.

Lang voor het besef doordrong dat klimaatverandering gevolgen zou krijgen voor de Nederlandse steden, was hij erbij. 'Rond 2009 begon de gemeente Arnhem zich te verdiepen in wat toen het nog minst bekende effect was: de oplopende hitte. Tot die tijd ging de aan-

dacht vooral uit naar wateroverlast, zowel door extreme regen als door hoge rivierstanden. Die laatste zijn bestreden door rivieren meer ruimte te geven. Het belang daarvan is de afgelopen maand eens te meer gebleken. We zijn er in Nederland aan gewend dat we rekening moeten houden met water, maar hitte was nog een onontgonnen gebied.'

'Parijs'

Dat het in de stad warmer is dan in de omliggende gebieden, is op zich niet erg, meent Van Ammers, zeker in de winter niet. Koukleumen zijn er wellicht blij mee. Alleen als het 's zomers heel warm wordt in een stenige omgeving, die 's nachts ook niet meer kan afkoelen, wordt

'We zijn eraan gewend dat we rekening moeten houden met water; hitte was een onbekend thema'

Hans van Ammers zet met gemeente Arnhem een tandje bij

Extreme hitte, heel veel regen en hardnekkige droogte: het klimaat is in beweging en slaat hard toe. Hiervan afkomen zit er niet in, weet Hans van Ammers. Daarom zet de Arnhemse gemeenteman zich gepassioneerd in voor het onvermijdelijke: aanpassen.

Auteur: Bart Mullink

Spijkerkwartier

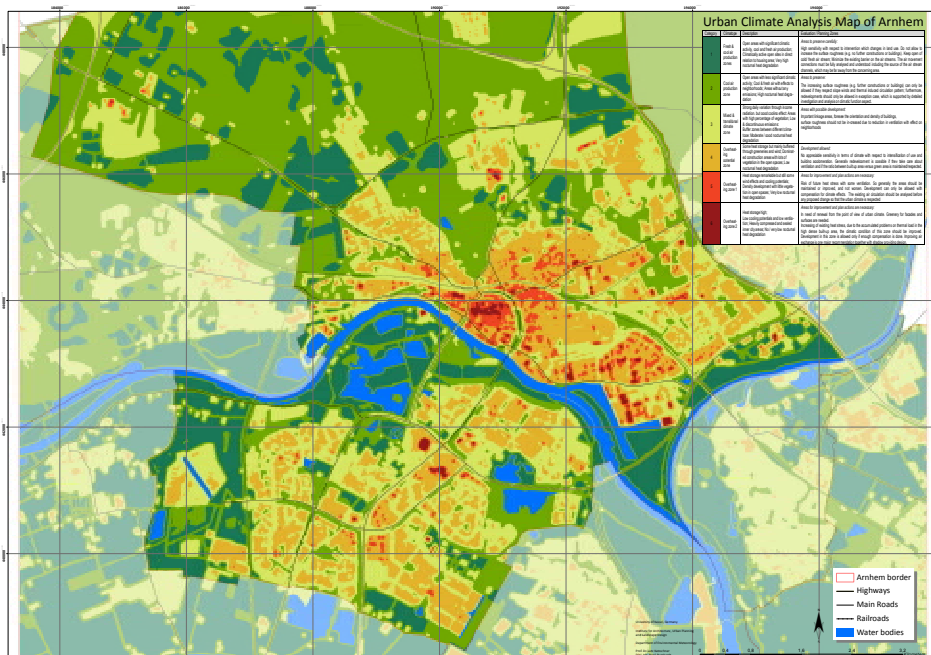
het problematisch. 'Eerder voelde ik me vaak een roepende in de woestijn, maar de laatste paar jaar is men er zich veel meer bewust van geworden dat er iets moet gebeuren. Ik denk dat dat mede komt door de gegroeide aandacht voor de energietransitie, het Klimaatakkoord van Parijs uit 2015 en ons eigen Nederlandse Klimaatakkoord. Klimaatadaptatie gaat in de slijpstream mee.'

Wateroverlast en hete zomers lieten zien hoe slecht Arnhem daarop was voorbereid, net als de rest van Nederland. Samen met 'Parijs' brachten deze omstandigheden de opgave waarvoor steden zich geplaatst weten op de agenda. 'Omdat het dichterbij huis kwam. Mensen zijn nu eenmaal eerder gemotiveerd om maatregelen te treffen als ze verwachten er direct de vruchten van te kunnen plukken. Dat zie je bijvoorbeeld aan zonnepanelen. Maar hetzelfde geldt ten aanzien van hittestress die vermindert door groen op en rond de woning. Of regenwateroverlast die minder wordt door verharding te verwijderen en water op te vangen, bijvoorbeeld in een regenton. Dan houd je meteen water over dat in drogere periodes in de tuin van pas komt.'

Hittekaart

Tijdens het Europese project Future Cities over klimaatadaptatie, waaraan Van Ammers tussen 2009 en 2014 namens Arnhem deelnam, boog hij zich naar zijn zeggen voor het eerst over het probleem van oververhitting. 'De Wageningse Universiteit deed ook mee. We hebben onderzoek gedaan naar hitte-eilanden in

de stad. Daarbij gebruikten we vooral kennis uit Duitsland, dat daarmee in die tijd voorloper. Zo kwamen we ertoe een stedelijke hittekaart van Arnhem te maken. De situatie kwam zo voor het eerst helder in beeld. Rotterdam was de enige andere stad in Nederland die destijds ook al onderzoek deed naar de opwarming van de stad.' De ambities die uit het hitte-onderzoek voortvloeiden om verdere opwarming van de stad te voorkomen, werden opgenomen in de Stedelijke Structuurvisie. Arnhem was de eerste gemeente in Nederland die dit deed, weet hij. Waterbeheersing bleef het belangrijkste aspect van klimaatbeleid, aansluitend bij het landelijke Delta-programma. Arnhem bleek hiervoor een mooi demonstratiegebied. 'De stad heeft polders, laaggelegen wijken, grote rivieren en de heuvels van de Veluwevrand.' De belangrijkste maatregel om wateroverlast te voorkomen, is al lang het afkoppelen van regenwater van de riolering en het lokaal opvangen en vasthouden ervan. 'De wake-upcall voor Arnhem was de stortbui van juli 2014. Het regende toen zo veel in zo'n korte tijd, dat het water in delen van Arnhem-Noord zo de hellingen afstroomde naar de lager gelegen gebieden, die hierdoor onderliepen. Om dit in de toekomst te voorkomen, wordt op de hogere zandgronden op grote schaal infiltratie in de bodem toegepast. De infiltratievoorzieningen variëren van wegprofielen, waarbij het water de berm in loopt en daar snel wegzakt, tot infiltratieputten. In de polders en andere laaggelegen delen bieden vijvers, sloten en watergangen vaak een uitweg buiten het riool om.

Arnhemse hittekaart

Kansen

Er zijn meer maatregelen op til in het teken van aanpassing aan een veranderend klimaat, en het belang ervan wordt breed erkend, stelt Van Ammers tevreden vast. 'De gemeente kan het natuurlijk niet alleen', zegt hij. Grond en gebouwen zijn voor het grootste deel in particuliere handen; ze zijn van huiseigenaren, bedrijven, corporaties, onderwijs en zorginstellingen. Verder hebben ook natuurbeheerders, waterschappen en Rijkswaterstaat een rol te vervullen. 'Al die uiteenlopende partijen moeten worden geïnformeerd over de kansen die er liggen, en gestimuleerd om die in gezamenlijkheid te pakken.'

De gemeente heeft intussen haar klimaatadaptatiestrategie geformuleerd. Binnenkort wordt een eerste gezamenlijke uitvoeringsagenda gepresenteerd met concrete acties van de gemeente en zo'n twintig partners in de stad. Er is geld gereserveerd voor de ondersteuning van bewonersinitiatieven, voor openbaar groen en voor aanpak van de gebouwde omgeving. 'Besloten is bijvoorbeeld dat het totale verharde oppervlak in de openbare en particuliere ruimte de komende tien jaar met 10 procent omlaag moet. Particulieren worden aangemoedigd tot actie, bijvoorbeeld tegelwippen, mede ondersteund door het Arnhemse platform Arnhem Klimaatbestendig.'

Milieu

Toen Van Ammers in de jaren tachtig van de vorige eeuw fysieke geografie studeerde,

'Uiteenlopende partijen moeten worden gestimuleerd om de kansen die er liggen te pakken'

maakte hij al uitgebreid kennis met klimaat- en milieuvraagstukken. Na het behalen van zijn universitaire diploma begon hij zijn loopbaan ook direct met een milieugerelateerde activiteit: bodemsanering. Later stortte hij zich op thema's als water, riolering, openbare ruimte, ecologie, vergroening en ten slotte klimaatadaptatie. 'Vanuit mijn opleiding wist ik wel hoe de opwarming van steden werkt, maar dat was een heel eind weggezaakt.' Hij erkent dat de hittestudie in 2009 voor hem ook een kwestie was van het opruimen van de eigen kennis. Niet zo vreemd, want tot dan toe was er weinig aandacht voor klimaatontwikkelingen en duurzaamheidsthema's. In de jaren negentig was er weinig over van het elan uit de begintijd van zijn loopbaan, met de toen ambitieuze Nationale Milieubeleidsplannen. 'Hoe dat komt? Goede vraag. Het leefde destijds in mijn ogen vooral in een kleine groep. Nu is dat gelukkig anders.'

Minder steen en meer groen, maar ook gebouwen die de warmte in de winter binnenhouden en in de zomer buiten. Er zijn veel effectieve maatregelen te bedenken om extreme hitte te temperen, ziet hij. 'Maar het is onzin om te denken dat we er dan geen last van krijgen. We kunnen proberen er minder last van

te hebben, maar tegen temperaturen tot wel 50 graden Celsius, zoals recent in Canada, is geen kruid gewassen.'

Hoe ambitieus de adaptatieagenda ook is, hij is er stellig van overtuigd dat hiermee niet kan worden voorkomen dat extreem weer leidt tot overlast. 'Zelfs al zouden we niet in 2050, maar al vandaag stoppen met het uitstoten van CO₂, dan nog duurt het tientallen jaren voor de opwarming afvlakt.'

Geen reden om bij de pakken neer te zitten, vindt Van Ammers. Liever zet hij een tandje bij. Jarenlange voorbereidingen door de gemeente hebben geresulteerd in een beleid waarin concrete doelen zijn vastgelegd voor de komende tien jaar. Minder verharding en meer groen staan hoog op de agenda. Het programma om zoveel mogelijk regenwater af te koppelen van het riool en gedoseerd te laten weglipen, wordt voortgezet. Met bewoners samen worden plannen gemaakt om straten groener te maken. Bomen moeten meer kroonvolume krijgen. Waar mogelijk gaat een verbeterde ondergrondse groeiruimte daarbij een handje helpen.

Koel netwerk
De beoogde schaduwroutes en koelteplekken vormen een opvallend onderdeel van het ver-

groeningsprogramma: een zogenoemd 'koel netwerk', waar je niet in de brandende zon hoeft te lopen, en plekken waar het aangenaam verpozen is in de schaduw van bomen. De bedoeling is dat iedereen op maximaal een paar honderd meter van zijn huis zo'n koelteplek krijgt. 'Een plek waar je naartoe kunt als je het thuis te warm vindt. Die zal natuurlijk groot genoeg moeten zijn om mensen er prettig te laten verblijven. De parken hebben zo'n functie, maar niet iedereen heeft een park dicht bij huis. We willen een fijnmazigere verspreiding en zijn bezig met de ontwikkeling van een programma om dit de komende jaren stap voor stap te realiseren.'

De vroegtijdige inzet voor klimaatadaptatie betekent niet dat Arnhem nu de meest klimaatbestendige stad van Nederland is, zo onderstreept Van Ammers. 'Dat is niet het geval, denk ik, al zijn we wel op de goede weg.' In de energietransitie ziet hij een enorme aanjager. 'We gaan in de versnelling, mede dankzij de partners die zich bij de gemeente hebben aangesloten en de steeds grotere groep actieve bewoners.'

